

PROF.DR. MUZAFFER ARIKAN'IN YAŞAMI VE YAPITLARI*

A.Latif ARMAĞAN**

23 Nisan 1928 tarihinde Ankara'da doğmuş, ilk, orta ve lise öğrenimini aynı şehirde tamamlamıştır. 1953 yılı Haziran döneminde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümünden mezun olduktan sonra, 26 Nisan 1954 tarihinde aynı fakültenin Yeniçağ Tarihi kürsüsünde asistan olarak göreve başlamıştır. 29 Nisan 1958 tarihinde "H.867 Tarihli Ankara Tahrir Defteri (Açıklamalarla Metnin Tespiti)" adlı Araştırma ile Edebiyat Doktoru ünvanını almıştır.

1958-60 yılları arasında İspanyol Hükümetinin verdiği bursla İspanya'da bulunmuştur. Bu süre içinde Madrid Üniversitesi'nde İspanyolca derslerine devam etmiş, İspanyol arşiv ve kütüphanelerinde araştırmalarda bulunmuştur.

1961-63 yılları arasında askerliğini Genel Kurmay Harp Tarihi Dairesi'nde yapmıştır. Askerliği süresince Harp Tarihi Dairesi'nde yapılmakta olan Kurtuluş Savaşımızla ilgili çalışmalara katılmış, Em.Kur.Alb. Tevfik Bıyıkoğlu tarafından hazırlanmış olan *Türk İstiklal Harbi I.Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı* (Ankara 1962, T.C.M.S. Gn.Kur.Bşk. Harp Dairesi Resmi Yayınları Seri no: 1) adlı eserin tashih ve redaksiyon işlerini yaparak yayınlanmasını sağlamıştır. Bu arada, "Harp Tarihi Vesikaları Dergisi"nde yayınlanacak belgelerin seçimi, okunması, Latin harflerine çevirisi ve yayınlanması işlerini yaparak derginin 38, 39, 40, 41 ve 42. sayılarının yayınlanmasında 43, 44, 45 ve 46. sayılarının ise yayına hazırlanmasında önemli katkılarda bulunmuştur.

* Bu yazı yayınlanmak üzere aynı zamanda Tarih Araştırmaları Dergisinin sayısına da verilmiştir.

** A.Ü.D.T.C. Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

XV. Asırda Yaya ve Müsellem Ocakları (Toprak Tasarrufu, Vergi Muafiyetleri ve Hizmet) konulu Doçentlik Tezini hazırlayarak 18 Kasım 1966 tarihinde Üniversite Doçenti ünvanını almıştır.

1963-78 Yılları arasında D.T.C.F. Mezun ve Müntesipleri Derneği Başkanlığını yürüten Muzaffer Arıkan, 1970 yılında T.T.K. Muhabir Üyelğine seçilmiştir. 1971-80 yılları arasında A.Ü.Fen Fakültesi ve Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat ve Veteriner Fakültelerinde Türk Devrim Tarihi ve Osmanlı Tarihi dersleri vermiş, Fırat Üniversitesi'nde, Tarih Bölümünün kuruluşu ve ders programlarının hazırlanmasında önemli hizmetleri geçmiştir. 1974-82 yılları arasında A.Ü.D.T.C.Fakültesi İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nın kuruluş ve yönetimini üstlenmiş, sağlam bir öğretim kadrosu yetiştirmiştir. 1976-80 yılları arasında Tarih Enstitüsü Müdürlüğü görevini üstlenen Muzaffer Arıkan, 18 Nisan 1986-23 Nisan 1995 tarihleri arasında Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığını yürütmüştür. 24 Haziran 1987 tarihinde, Türk,İspanyol kültürel ilişkilerinin gelişmesinde yaptığı hizmetler, yayınları ile sağladığı katkılar, Ankara ve Madrid Üniversitelerinde İspanyol ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin okutulmasında, anabilim dallarının kurulmasında ve faaliyete geçmesinde göstermiş olduğu gayretler nedeniyle İspanyol Hükümeti ve İspanyol Kralı tarafından Kraliyet Yüksek Liyakat Nişanı (La Encomienda de la orden del Merito Civil) ve Şovalyelik Payesi ile ödüllendirilmiştir. Ayrıca, yine kendisine İspanya Kralı tarafından yirmi seneden beri hem eğitim-öğretim ve Akdeniz'in iki büyük İmparatorluğu'nun (Osmanlı ve İspanya) ilişkilerinin incelenmesinde bilimsel çalışmaları teşvik hem de Yüksek Lisans ve Doktora öğrencilerinin ders ve tezlerinin yönetiminde sarf ettiği gayretler dolayısıyla İspanyol Hükümeti'nin şükranlarının bir ifadesi olarak Katolik İsaabel (La Encomienda de la orden de İsaabel la Católica) nişanı verilmiştir.

1988-92 yılları arasında A.Ü. Araştırma Fonu Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Uzmanlık Grubu Başkanlığı görevini yürüten Hocam Muzaffer Arıkan, 14 ekim 1988-23 Nisan 1995 tarihleri arasında da A.Ü. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü(OTAM) görevinde bulunmuştur. 1985 yılından bu yana Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Tapu-Tahrir Defterleri İlmî Değerlendirme Komisyonu Başkanlığını yürütmektedir. Tapu-tahrir defterlerinin yeni harflere çevirisi, bilgisayar ortamına aktarılması ve yayınına hedefleyen bu çalışma, Osmanlı İmparatorluğu'nun bugünkü sınırlarımız içinde kalan sancaklarına ait takriben

254 cilt defteri kapsamı içerisine almaktadır. Halen 143 cilt defterin yeni harflere çevirisi ve bilgisayara aktarılması tamamlanmış bulunmaktadır.

Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili yerli ve yabancı bibliyografya-yı belirlemek amacıyla Hocam Muzaffer Arıkan yönetiminde başlatılan çalışmalar sonucunda, bu konuda yazılmış yerli ve yabancı (özellikle İspanyolca) kitap, makale ve belgelerin önemli bir kısmının tespiti yapılarak, şimdiye kadar ihmal edilmiş bu alanda zengin bir bibliyografya hazırlanarak *Türk Denizcilik Tarihi Bibliyografyası* adı altında Yüksek Lisans öğrencisi Em.Kur.Alb.Coşkun Güngen tarafından 1995 yılında T.C. Gen. Kur.Başkanlığı Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Kültür Yayınları (Tarih Dizisi No:5) arasında yayınlanmıştır.

Araştırmalarını Osmanlı Devletinin kuruluş dönemi, Osmanlı Askerî Teşkilatı, XV. ve XVI. yüzyıl Türk-İspanyol ilişkileri ve Akdeniz Dünyası üzerine yoğunlaştıran Prof.Dr. M.Arıkan İspanyolca, İngilizce ve Farsca bilmektedir.

ESERLERİ

I- Kitaplar

– *Atatürk ve Türk Toplumunu* (Hamza Eroğlu, İsmet Gönülal ile birlikte) Türkiye Ziraî Donatım Kurumu Yayınları: 2, 100. Yıl Armağanı, Ankara 1981.

– *XIV,-XVI. yüzyıllarda Türk-İspanyol İlişkileri ve Denizcilik Tarihimize İlgili İspanyol Belgeleri* (Las Relaciones Turco-Españolas en los siglos XIV.-XVI. Documentos Españoles relativos a la historia Naval Otomana), T.C.Gen Kur. Başkanlığı Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Kültür Yayınları Tarih Dizisi No: 7 Ankara 1995.

– *H. 859/M. 1454-55 Tarihli Tırhala Sancağı Mufassal Tahrir Defteri*. Prof. Dr. Melek Delilbaşı ile birlikte yayına hazırlanmaktadır.

II- Makaleler

– “Türk-İspanyol Münasebetleri Bakımından Aragon Kraliyet Arşivi'nin Ehemmiyeti ve Türklerle İlgili Vesikalar”,

A.Ü.D.T.C.F., Tarih Araştırmaları Dergisi, C.II, Sayı 2-3, s., 251-275, Ankara 1966.

– “XIV-XVI. Asırlarda Türk-İspanyol Münasebetlerine Toplu Bir Bakış”, A.Ü.D.T.C.F., *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.XXIII, sayı 3-4, s.239-256, Ankara 1968.

– “Türkiye’de Toprak Probleminin Doğuşu”, *Politika-Ekonomi ve Sanatta TEMPO*, sayı 4, 16 ekim 1968.

– “Osmanlı-Avrupa İlişkilerinin Kurtuluş Savaşı ve Atatürk Devrimleri Üzerine Etkileri”, *Büyük Zafer’in 50.Yıldönümü’ne Armağan*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yay., s.50-65, İstanbul 1972.

– “Don Antonio de la Torre tarafından Yayınlanan Katolik Kralların Uluslararası İlişkileri üzerine Belgeler’inin Genel Tarih Bakımından Önemi”, A.Ü.D.T.C.F., *Tarih Araştırmaları Dergisi*, (çevirisi), C.VII, sayı 12-13, s.223-245, Ankara 1973.

– “Yaya ve Müsellemlerde Toprak Tasarrufu”, *Atatürk Yıllık Konferansları*, VIII, 1975-76, s.175-201, TTK Ankara 1983.

– “İspanyolca Konuşan ülkelerde Atatürk’ü Tanıtan Tek Kitap ve Düşündürdükleri”, *VIII. Türk Tarih Kongresi*, C.III, s.2041-2051, Ankara 1983.

– “Osmanlı Devletinde Ordu”, *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Eğitim Önlisans Programı, Sosyal Bilgiler 12. Ünite*, Anadolu Üniversitesi Yay., no: 148, s.51-67, Ankara TTK Basımevi 1986.

– “Osmanlı Devletinin Akdeniz Siyaseti”, *Tarihte Türk Devletleri*, C.II, A.Ü. Yayınları, no:98, s.647-655, Ankara 1987.

– “Osmanlı İmparatorluğu’nda Sayım Sistemi ve Tapu-Tahrir Defterleri”, *TKGM Tapu ve Kadastro Dergisi*, yıl 2, sayı 5, s.22-23; yıl 2, sayı 6, s.46-47, Ankara 1990.

– “Türk Deniz Tarihi İle İlgili Belgeler I (İspanya, Kuzey Afrika ve Barbaroslar)”, (Paulino Toledo ile birlikte), A.Ü. *OTAM Dergisi*, sayı 1, s.355-373, Ankara 1990.

– “Türk Deniz Tarihi İle İlgili Belgeler II (İspanya, Kuzey Afrika ve Barbaroslar)”, (Paulino Toledo ile birlikte), A.Ü. *OTAM Dergisi*, sayı 2, s.297-302, Ankara 1991.

– “Türk Deniz Tarihi İle İlgili Belgeler III (İspanya, Kuzey Afrika ve Barbaros Hayrettin Paşa)”, (Paulino Toledo ile birlikte), *A.Ü. OTAM Dergisi*, sayı 3, s.389-413, Ankara 1992.

– “Una visión Comparativa de las Relaciones Turco-Españoles en los siglos XIV-XVI.”, *Boletín de la asociación Española de Orientalistas*, Madrid 1992.

– “Venedik’deki Papalık Elçiliği Belgelerine Göre Türkler (1533-1569)”, (Paulino Toledo ile birlikte), *A.Ü. OTAM Dergisi*, sayı 4, s.375-437, Ankara 1993.

– “Tapu ve Kadastro Faaliyetleri Bakımından Osmanlı Tahrir Sistemi ve Tapu-Tahrir Defterleri”, *Tapu ve Kadastro Teşkilatının Kuruluşunun 147. Yıldönümü*, T.K.G.M., Ankara 1994.

– “Türk Deniz Tarihi İle İlgili Belgeler IV, İspanya, Kuzey Afrika ve Barbaros Hayrettin Paşa”, *A.Ü.OTAM Dergisi*, sayı 5, sayfa 491-527, Ankara 1994.

– “Türk Deniz Tarihi İle İlgili Belgeler V”, *A.Ü. OTAM Dergisi*, sayı 6

III- Konferanslar ve Tebligler

– “Kuruluş Devri Osmanlı Ordusu”, IV. Simposio C.I.E.P.O., Universidad de Autonoma de Madrid, İspanya, 30 Haziran-4 Temmuz 1981.

– “Ankara’nın İlk Tahrir Defterlerinden Elde Edilen Bilgiler”, Tarih İçinde Ankara Semineri, ODTÜ, Eylül 1981.

– “Osmanlı Ordu ve Donanmasının Kaynağını Teşkil Eden Unsurlar ve Dayandığı Temel Prensipler”, XV. Asrın İkinci Yarısında Türkler, Akdeniz ve Karadeniz Sempozyumu., TTK, Ankara-Consiglio Nazionale Delle Ricerche, Roma, Ankara 17-18 ekim 1984.

– “Perspectivas de colaboración entre Turquía y España con el campo de la historiografía. (Tarih Yazma Konusunda Türkiye ve İspanya Arasında İşbirliği Olasılıkları)”, Embajadade España, Mesa Redonda Sobre Presencia y Repectivas de la cultura Hispanica en Turguia, A.Ü.D.T.C.Fakeltüse, 2-3 aralık 1985.

– “Şeyh Edebali Hakkında Bazı Bilgiler”, II.Milletlerarası Osmanlı Tarihi Sempozyumu, Söğüt, 19-20 Eylül 1986.

– “Problemas de la enseñanza, aprendizaje e investigación del español (İspanyolca Eğitim, Öğretim ve Araştırma Sorunları”, Embajada de España, II. Mesa Redonda Sobre presencia y perspectivas de la cultura Hispanica en Turguia, Meditación para la acción, A.Ü.D.T.C. Fakültesi, Ankara 1-3 aralık 1986.

– “Tarihte Türk Devletleri, Bunların Yıkılış Nedenleri, Osmanlı Devletinin Yükselme ve Gerileme Devirleri,” Burdur 1989-1992.

– Defteroloji Kongresi, Erlangen Üniversitesi, Almanya 17-19 Mart 1994.